A PSZICHIÁTRIAI ÉS SZENVEDÉLYBETEG ELLÁTÁS AKTUALITÁSAI

Ács Andrea

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTÉRIUMA

A magyarországi kábítószer-helyzet átalakulásáról

Az új pszichoaktív anyagok széleskörű megjelenése jelentősen átformálta a kábítószer-probléma hazai megjelenését. Az új pszichoaktív anyagok népszerűségének hátterében az alacsony ár, a könnyű hozzáférés és a használatával összefüggő alacsonyabb kockázat feltételezhető.

A magyar Kormány Európában az elsők között alakította ki az új pszichoaktív anyagokkal kapcsolatos szabályozást, ami az **egyedi szerek ellenőrzés alá vonása** mellett lehetőséget biztosít arra is, hogy az ún. **törzsképletek alapján vegyületcsoportok kerüljenek ellenőrzés alá.**

A szakértői jelzések és néhány kutatási adat szerint a hátrányos helyzetű településeken, illetve a **szegregátumokban** is jelentősen megnőtt az új pszichoaktív anyagok használata. A helyzet felmérését célzó **kutatás előkészítés alatt áll**, a kapcsolódó pilot study a múlt évben került lebonyolításra. A tárca egy szakértői munkacsoport felállítását kezdeményezte a szakpolitikai intézkedések megfogalmazása céljából.

2017 novemberében elfogadásra került az új pszichoaktív anyagokról szóló uniós szabályozás-csomag.

A drogstratégia szükségessége

- A drogstratégia helyi, nemzeti és nemzetközi (EU) szinten egyaránt összehangolt válasz megfogalmazására nyújt lehetőséget.
- A kormányzat (szerencsés esetben a szakterület és a társadalom) illegális szerekkel kapcsolatos értékei, víziói, viszonyulásmódja, alapelvei, stratégiai irányelvei és prioritásai fejeződnek ki.
- Lehetővé teszi a kábítószer-probléma kezelésében érintett szervek, szervezetek és társadalmi csoportok közti együttműködést.
- Lehetőséget teremt az addiktológiai érdekek költségvetésben történő tükröződésére.
- Az addiktológiai szakterület fejlesztési lehetőségeinek felismerése és érvényesítése.
- A politika és a társadalom érzékenyítése a drogproblémával kapcsolatban.

Feladatok

A Nemzeti Drogellenes Stratégia 2013–2020, tiszta tudat, józanság, küzdelem a kábítószer-bűnözés ellen alcímmel ellátott 80/2013. (X. 16.) országgyűlési határozatból adódó feladatokról:

Az Országgyűlés felkérte a Kormányt, hogy **szakpolitikai programokban** gondoskodjék − a mindenkori költségvetési lehetőségek figyelembevételével − a megállapított feladatok és célkitűzések megvalósításának is magában foglaló eszközrendszeréről, a szükséges eszközökről és azok felhasználásáról.

- A legfontosabb feladatok a szakpolitikai programokban kerültek rögzítésre.
- Az első szakpolitikai programban szereplő feladatok megvalósításához a Kormány 2016-ben 390 mFt, 2017-ben 318 mFt többletforrást biztosított (a drogmegelőzési költségvetési soron lévő összeg mellett). A 2018. évi feladatokhoz a Kormány mindösszesen 518.9 mFt-ot biztosított (ez utóbbi összeg bázisképzővé vált).

Feladatok 2.

A Kormány 1669/2017.(IX.15.) Korm. határozata a Nemzeti Drogellenes Stratégia 2017-18. évi szakpolitikai programjáról:

A jelenleg érvényben lévő szakpolitikai program Nemzeti Drogellenes Stratégia beavatkozási területeire és célrendszerére épül, az alábbi négy beavatkozási területre határoz meg konkrét intézkedéseket:

- 1) Az egészségfejlesztés és kábítószer-megelőzés rendszerének fejlesztése
- 2) A kezelés, ellátás, felépülés rendszerének fejlesztése
- 3) A kínálatcsökkentési beavatkozások rendszerének fejlesztése
- 4) Az emberi és társadalmi erőforrások mobilizálása

A 2. szakpolitikai program összesen 27 intézkedést és 65 feladatot határoz meg a kábítószer-probléma megelőzésében és kezelésében érintett egyes részterületek számára.

A kábítószer-probléma kezeléséhez kapcsolódó uniós forrásokról:

- **EFOP-1.8.7-16 Célzott prevenciós programok a szenvedélybetegség megelőzése érdekében** (A rendelkezésre álló forrás: 3 Mrd Ft)

Fő cél: A lakosság egészségkultúrájának fejlesztése, hatékony, a célcsoportokhoz igazított egészségkommunikációval az egészségtudatosság növelése, szemléletformáló és prevenciós programok megvalósítása, különös tekintettel a közösségek és családok bevonására.

- **EFOP-1.8.9-17 Legyen más a szenvedélyed! 2.**

A rendelkezésre álló forrás: 2,28 Mrd Ft →2,538 Mrd

Fő cél: a gyermekvédelmi szakellátási intézmények droghasználat kialakulásának megelőzését, visszaszorítását célzó tevékenységeihez kapcsolódó támogatás. A pályázat az otthont nyújtó ellátást és/vagy utógondozói ellátást biztosító gyermekvédelmi szakellátási intézmények számára a droghasználat kialakulásának megelőzését, visszaszorítását célzó programjaik megvalósítására íródott ki.

A legfontosabb eredmények

- Minőségbiztosítási szempontok érvényesítése a prevenció terén (szakmai ajánlási rendszer).
- Az alapellátás érzékenyítését, és a korai kezelésbevétel előmozdítását célzó programok, módszertani anyagok, képzési/továbbképzési programok megvalósítására került sor.
- Az ellátórendszer értékelése mellett az elterelés szolgáltatás eredményességének és hatékonyságának vizsgálatára, illetve több kutatási programra került sor.
- Ellátórendszeri fejlesztések (pl. új alacsonyküszöbű szolgáltatások bevonása, többirányú fejlesztés a gyermek- és ifjúságaddiktológiai ellátás területén, támogatott lakhatás).

- Szakmai konferenciák (elterelés, tinirehab, KEF)
- Módszertani fejlesztések: a szakmai szabályozók felülvizsgálata, hírlevél, új pszichoaktív anyag portál, értékelési szempontok érvényesítése).
- Tovább erősödtek a koordinációs mechanizmusok (KKB Jogi Szakbizottság, Addiktológiai Szakmai Kollégium, Szegregátum munkacsoportok).

… és az előttünk álló feladatokról…

- Át kell ültetni a hazai jogrendbe az új pszichoaktív anyagokról szóló uniós szabályozást. (Határidő november 23. volt, csúszás van)
- Elő kell készíteni az NDS-hez kapcsolódó, 2019-2020-ra irányuló új szakpolitikai programot.
- Értékelni kell az iskolai prevenciós tevékenység során alkalmazott szakmai ajánlás jelenlegi rendszerét, javaslatokat kell megfogalmazni annak javítására, fejlesztésére.

- A megfelelő szakpolitikai válaszok előmozdítása érdekében tovább kell erősíteni a koordinációs mechanizmusokat, és a helyi koordinációt (pl. KEF). Folytatni kell a különböző munkacsoportokban megkezdett munkát (pl. KKB Jogi Szakbizottság).
- Javítani kell az ágazatközi együttműködést.
- Intézkedési tervet kell kidolgozni a szegregátumokban tapasztalható szerhasználat megelőzésére és kezelésére.

Közösségi pszichiátriai képzés

- A képzés oktatási programját az egyes szociális szolgáltatásokat végzők képzéséről és vizsgakövetelményeiről szóló 81/2004. (IX. 18.) ESZCSM rendelet szabályozza
- A rendelet oktatási programjainak felülvizsgálata az EFOP-3.8.2-16 *„Szociális humán erőforrás fejlesztése”* kiemelt projekt tartalmába tartozik. A projekt felelőse a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

EFOP-3.8.2-16 Szociális humán erőforrás fejlesztése

Előzmények és illeszkedés:

- A szociális és gyermekjóléti-, gyermekvédelmi szolgáltatások területén működő kötelező szakmai továbbképzés rendszere megváltozott (szakmai munkakörök: munkakörhöz rendelet kötelező és választható továbbképzések, szupervízió és esetmegbeszélések e kereteken belül érhető el)
- Szociális vezetőképzés a szociális szakvizsga rendszere helyett

Az egyes szociális szolgáltatásokat végzők képzéséről és vizsgakövetelményeiről szóló 81/2004. (IX. 18.) ESZCSM rendelet

A hatályos jogszabály szerinti közösségi pszichiátriai ellátás vonatkozásában:

- a közösségi koordinátor: kötelező óraszáma 320 óra, ebből
- *a)* 200 óra elméleti oktatás,
- *b)* 120 óra gyakorlati oktatás.

- a közösségi gondozó: kötelező óraszáma 280 óra, ebből
- *a)* 160 óra elméleti oktatás,
- *b)* 120 óra gyakorlati oktatás.

Az egyes szociális szolgáltatásokat végzők képzéséről és vizsgakövetelményeiről szóló 81/2004. (IX. 18.) ESZCSM rendelet

A hatályos jogszabály szerinti közösségi pszichiátriai ellátás vonatkozásában az oktatási program (2006.):

- Közösségi pszichiátria alapjai
- Pszichopatológia, pszichofarmakológia
- Segítő kapcsolat, személyiségfejlesztés
- Szupervízió
- Gyakorlat
- Esetmenedzsment (koordinátor)

tantárgyakból áll.

Közösségi pszichiátriai ellátás oktatási programjának felülvizsgálat szükségessége

- Több igény volt a módszerspecifikus ismeret átadásra
- Illeszkednie kellett a szakmai továbbképzések új rendszeréhez
- A közösségi ellátás területén új eszközök jelentek meg
- Az éves képzési tapasztalatok és visszajelzések a képzést magas óraszámúnak jelezték
- Igény volt a vizsga módszerének megváltoztatására
- Cél: modernizálni a tananyagot a szakmai/tudományos élet új ismeretei szerint

Képzési cél: tudás, készség, és attitűd felépülés értékekre fókuszáló fejlesztése.

- Fogalmak: új fogalmak bevezetése így például a tapasztalati szakértő, kísérő szakértő.
- A felülvizsgálatban résztvevők :

Bódy Éva, Bulyáki Tünde, Gordos Erika, Mérey Zsolt, Ács Andrea,

Innovációk

A közösségi pszichiátriai ellátás programjának a felülvizsgálatában, írásában, oktatásában kísérő szakértő jelenléte a professzionális segítő szakértővel.

Az oktatásban a tapasztalati szakértő, a kísérő szakértő tagja az oktatói teamnek.

<u>A tananyag módszertani innovációja:</u>

- A rendszerszemlélet hangsúlyosabb jelenléte. A család, mint erőforrás.
- Felépülés – érték – szemlélet. Objektív – szubjektív tartalmak oktatása tapasztalati szakértők bevonásával.
- Önsegítés értékének hangsúlyosabb jelenléte. A hanghalló módszer tartalmi, módszertani megjelenése az oktatásban.

- Gyakorlat – tutorálás, a hallgató készségeit figyelembe vevő, személyre szabott módszer.
- Vizsga – a készségek bemutatása, kis csoportban modellezett helyzetgyakorlat
- A felülvizsgálat eredménye: módszerspecifikus oktatási program, tartalmak elhagyásával, átalakítással
- Az új oktatási program illeszkedik az új közösségi pszichiátriai szakmai ajánláshoz, gyakorlat orientált.
- Új eszköz: asszertív tréning, Hanghalló módszer

Az egyes szociális szolgáltatásokat végzők képzéséről és vizsgakövetelményeiről szóló módosítás terve 81/2004. (IX. 18.) ESZCSM rendelet

A hatályos jogszabály szerinti közösségi pszichiátriai ellátás vonatkozásában:

- kötelező óraszáma 185 óra, ebből
- *a)* 140 óra elméleti oktatás,
- *b)* 45 óra gyakorlati oktatás.

A tervezett tantárgyak:

- Közösségi pszichiátria eszköztára, esetmenedzselési ismeretek
- Pszichopatológia, pszichofarmakológia
- Segítő kapcsolat
- Gyakorlat
- Tutori konzultáció

- Az oktatási program és annak jogszabály kereteinek változása várhatóan év végén jelenik meg
- 2019. év I. negyedévében kerül megszervezésre a pilot képzés azon hallgatókkal, akik már regisztráltak a jogszabály szerint ezen kötelező munkakörhöz kötött képzésre
- Pilot képzés tapasztalatai alapján indul el a tananyagfejlesztés és ha szükséges az oktatási program pontosítása

- A rehabilitációs intézmények működésének felülvizsgálata
- A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság 5 alkalmas, 40 kredites, képzése pszichiátriai ápoló-gondozó otthonok dolgozóinak, amit az intézményekbe odavisz.
- A kiváltás folytatódik

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!

Ács Andrea